

To var ikviens no mums

Latvijas Dabas fonda ieteikumi dabas daudzveidības veicināšanai

ANDRA KLEPERA FOTO

Pagalmā

- Daļu angļu mauriņa aizstāj ar puķu plavu - iesēj graudzāļu maijsumu kopā ar pīpenēm, dzelzenēm, ilzitēm, sveķenēm un visdažākajiem aboliņiem. To plauj, kad puķes noziešējušas.
- Zemajā mauriņā iesēj mārpuķītes, trejkārūs vijolītes, plavas zeltenes. Rudeni tur iestādi zeltstarīšu sīpolus.

Dārzā

- Izveido "vecmāmiņas puķu dobi" no tradicionāli audzētām ziemcietēm - zilajām kurpītēm, kazbāržiem, lauztajām sirdim, peonijām un floršķiem. Vislabāk, ja tās sameklētas vecās viensētās, kur vēl aug senās šo puķu šķirnes.
- Iestādi auglukoku no savas dzimtas augļudārza un tā piepalies seno šķirnu saglabāšanai.
- Nomaļāk dārza stūri nenopļauj visas nātres, gārsas un sunuburkšķus. Varēsi priecāties par nātru raibeņiem un palīdzēsi vairoties dārza kaitēkļu dabiskajiem ienaidniekiem.
- Atstāj nenogrābtus laukumus vismaz zem kokiem un krūmiem. Nedēdzini pērnās lapas, bet kompostē tās.
- Izliec būrīti zīlītei, mušķerājam un mežā pūcei.

Plavās un ganībās

- Ja slapju ieplaku, stāvu nogāzi, mežmalas ieloku nevar noplaut ar traktoru, centies kaut reizi divos gados šādas vietas noplaut ar rokas plāvēju - tad arī tur nebūs kūlas un krūmu.
- Plauj plavu no vidus uz malām vai no vienas malas uz otru virzienā uz mežu - lauj izglītībās dzīvniekiem. Lielu plavu plauj divos vai vairākos paņēmienos, lai dzīvnieki no nepoplautās daļas varētu sameklēt drošu patvērumu.
- Atstāj vismaz metru platu nenopļautas zāles joslu vai nelielu laukumu, kur augiem un kukaiņiem iziet pilnā attīstības ciklu. Nākamajā gadā šīs vietas noplauj, atstājot tādas citur.
- Atjauno aizaugušas plavas un ganības, izcērtot tajās kokus un krūmus. Atstāj dažus lielakos kokus, veidojot parkveida ainavu. Atstāj arī kadiķus, mežrozes, mežābeles vai ievu un kārkuļu krūmu, kur uzturēsies putni un kukaiņi.
- Sēklas no tuvējas bioloģiski vērtīgas plavas vai siena grūžus no tādā plauta sienā iesēj atmatā vai vecā sētājā zālājā. Ar laiku tas kļūs sugām bagātāks.

Tīrumā

- Atstāj neapartas zālāju joslas apkārt tīrumam un starp liekiem tīrumiem. Tās noplauj vismaz katru otro gadu.
- Saglabā atsevišķus kokus vai krūmus.
- Iestādi koku vai krūmu rindu starp lieliem tīrumiem.
- Nelieto augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslus līdz pašai tīruma malai. Tur ziedēs magones un rudzupuķes, uzturēsies kukaņi un putni.
- Vasarājiem paredzētu tīrumu rudeni atstāj rugainē un ziemā gaidi laukirbes.

Celmalā

- Necentīs celmalas noplaut līdz Jāniem. Lāuj puķēm noziešēt un putniem izvest mazuļus.
- Stādi ozolu, liepu, vītolu, pilādžu vai kļavu alejas, egļu vai vilkābelu dzīvzogus.
- Atstāj mežrozes un mežābeles košumam un putniem par prieku un barību.

Pie dīķa

- Atstāj vecos vītolus! Paildzini to mūžu, apzāgējot zarus.
- Atstāj diķa krastos nepļautas augsto lākstaigu grupas.
- Pie jauna diķa iestādi balto vai trauslo vītolu, smaržīgās kalmes, puķumeldrus un dižzīrdzenes.

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un tūrisms

Cilvēks vēlas iepazīt dabu... Virkne dabas tūrisma objektu un aktīvā tūrisma maršrutu atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un *Natura 2000* vietās. Ne reizi vien ikviens nācies sastapties ar gadījumiem, kad populāri dabas objekti cietuši, degradēti vai pat daļēji iznīcināti pārliekus lielas tūristu plūsmas radīto ietekmi vai tūristu nesaudežas un ļaunprātīgas, bet visbiežāk neapzinātas rīcības dēļ.

■ **JURIS SMĀLINSKIS,**
Mag.biol.

Diezin vai kāds apstrīdes viedokli, ka Latvijas dabas resursi - ainava, biotopu un sugu daudzveidība, dažādi dabas objekti, īpaši aizsargājamās dabas un *Natura 2000* teritorijas - viens no nozīmīgākajiem valsts tūrisma resursiem ārpus urbānas un pilsētvides. Tajā pašā laikā pēdējos gados, pieaugot ārvalstu un vietējo tūristu un ceļotāju skaitam ne tikai Rīgā, bet arī ārpus tās, diemžēl pārāk reti runājam par daudzajām ar šo tendenci un dabas resursu izmantošanu saistītajām problēmām. Cik šobrīd "zaļš", "videi draudzīgs" vai "ilgtspējīgs" ir tūrisms un ar to saistītās aktivitātes? Vai mums svarīgs tikai tūristu skaits vai arī viņu "atstātais labums" un attieksme pret dabas un cilvēkradītajām vērtībām? Te nav runa par pārspīlētām

IURA SMĀLINSKA FOTO
Atkritumu "deponēšanas veids" populāras Latvijas ūdenstūristu upes krastos.

dabas aizsardzības prasībām vai zaļo ekstrēmismu, bet gan par elementāru to tūrisma resursu saglabāšanu ilgtermiņā, kas šobrīd ir galvenie tūristu piesaistes objekti. Tādēļ īsumā ieskicēsim dažas aktuālākās problēmas tūrisma un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas kontekstā, kādas šobrīd ir novērojamas Latvijā:

■ Latvijā pieaug gan vietējo, gan ārvalstu tūristu un ceļotāju skaits un to aktivitātes, taču ar tūrismu saistītās infrastruktūras stāvoklis šobrīd Latvijā ir vērtējams kā vissliktākais Baltijas mērogā (celu tikls, norādes, informācijas stendi (t. sk. ar "zaļajiem" u.c. praktiskiem padomiem par uzvedību, piemēram, teritorijas ar dabas aizsardzības statusu), ar velotransportu un dabas

tūrismu saistītā infrastruktūra, sabiedriskais kā videi draudzīgāks transporta veids u. c.). Nepilnīga vai nepietiekoša ar aktīvo tūrismu, kas galvenokārt notiek dabiskā vidē, saistītā infrastruktūra, piemēram, veloceliņu, kvalitatīvu velotūrisma un kājinieku tūrisma maršrutu tīkls, apsaimniekotu ūdenstūrisma apmetņu sistēmas trūkums (izņemot Gauju, Salacu), garāku, vairākdienu gājēju taku un distanču slēpošanas tīkla neesamība u. c.

■ Tūristu un ceļotāju skaits nozīmīgu dabas pieminekļu un citās dabas teritorijās netiek regulāri uzskaitīts (ar retiem izņēmumiem) un regulēts, kā arī kopumā valsti netiek monitorētas tūristu veiktās aktivitātes.

■ Tūristiem samērā bieži tiek reklamētas (tūrisma informācijas sniedzēju nepārdomāti sagatavota un sniepta informācija un veidots produkts) un tūrisma produktā iekļautas retas un aizsargājamās augu un dzīvnieku sugars, to atradies, reti, aizsargājami un jutīgi biotopi. Tajā pašā laikā dabā trūkst vai nav informācijas par bieži sastopamām sugām un tūristi netiek informēti par elementāriem dabas un vides procesiem un norisēm.

■ Daudzos bieži apmeklētos dabas tūrisma objektos ir pārīsniegti to fiziskā ietilpība, kā rezultātā tie tiek degradēti vai jau šobrīd atrodas uz iznīcinābas robežas.

■ Nav noteikta tūristu plūsmas intensitāte, apreķinātas pieļaujamās antropogēnās slodzes praktiski nevienā nozīmīgā tūrisma galamērķi.

■ Īoti daudzi dabas objekti, tājā skaitā, dabas pieminekļi, vēl joprojām nav labiekārtoti ar nepieciešamā kajiem

infrastruktūras elementiem – laipām, atkritumu urnām, tualetēm, informāciju u. tml., vai nav labiekārtoti vispār. Šajā gadījumā pārdomāta infrastruktūra var būt kā viens šo objektu viens no aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem.

■ Nereti netiek nodrošināta izveidotās tūrisma infrastruktūras turpmāka apsaimniekošana – izveidotā infrastruktūra izrādās tikai viena projekta īstermiņa rezultāts.

■ Latvijā unikālus dabas objektus un teritorijas galvenokārt iespējams apmeklēt bez maksas, kā rezultātā no tūristu klātbūtnes netiek iegūti līdzekļi minēto objektu apsaimniekošanai un infrastruktūras uzturēšanai.

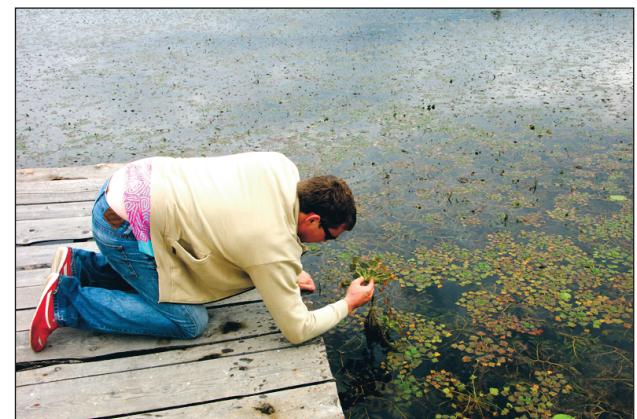
■ Nav identificēts un izveidots Latvijas apdraudētāko dabas tūrisma objektu saraksts un izstrādāts rīcības plāns to turpmākai aizsardzībai un apsaimniekošanai.

■ Nav vienotas tūrisma politikas un tās īstenošanas praksē nozīmīgu dabas objektu (tai skaitā, sugu), kas ir populāri tūrisma objekti, realai aizsardzībai.

■ Latvijas tūrisma produktā ar retiem izņēmumiem ir integrēti videi draudzīga un ilgtspējīga tūrisma pamatprincipi, kas nemtu vērā vides, sociālos un ekonomiskos aspektus.

■ Tūrisma gidi un ar tūrisma izglītību saistītās programmas un kurssos bieži nav iekļautas tēmas, kas saistītas ar videi draudzīga tūrisma organizāciju un vadību.

■ Latvijā visvairāk no visām Baltijas valstīm izteikts tūrisma infrastruktūras vandalisms un bojāšana, kas nereti izpaužas arī kā nozīmīgu dabas vērtību (piemēram, smilšakmens atsegumu u. c.) bojāšana.

IURA SMĀLINSKA FOTO
Tūrisma ceļvežos nereti tiek popularizētas retu un aizsargājamu augu atradnes, taču pārliekās popularitātes dēļ tās var ievērojami ciest vai pat aiziet bojā.IURA SMĀLINSKA FOTO
Līdz "tīram" smilšakmenim nobradātā un nomīdītā Liepas Ellīte un tās apkārtnē. Vai varam iedomāties nomīdīt, piemēram, nozīmīgu kultūras pieminekļu virsmu vai muzeja eksponātus?